

בפנימיה לאחר השחרור, 1944-1945א. ורה מיכאילובנה סופרוננקו וזויה פיודורובנה צ'יליה

מורות ממזרח אוקראינה אשר נשלחו לבית הספר בדרוהביץ והתגוררו בקומה השניה של הפנימיה מעל קומת הקרקע בהם התגוררו התלמידים. הפנימיה הייתה בבנין לא גדול, זו קומתי עם מקום לשירותים נלווים כגון מכבסה, דברי משק בית וכיו.

התלמידים המתגוררים בפנימיה הגיעו מכפרים אשר היו בסביבה, בהם לא היו כיתות תיכון והם נאלצו ללמוד בעיר ולגור בפנימיה.

כל יום שבת הם היו נוסעים הבייתה ומביאים איתם מזון משובח וגם לבנים נקיים, לי אפשרויות כאלו לא היו.

הייתי חייב להסתפק במזון מחדר האוכל אשר היה בבנין הראשי, את ה"כביסה הגדולה" עשיתי לבדי.

המורה ורה מיכאילובנה הייתה מנהלת פדגוגית וגם מחנכת של הכיתה האחרונה. לא נשואה, רווקה טיפוסית בשנותיה ה-40+ כולה מסורה לעבודה-לחינוך. היה איכפת לה נורא אלמד אוקראינית- היה זה המקצוע אשר לימדה אותנו-שפה אשר שנאתי, שפת אם של הרוצחים וכמובן לא כל כך הלך לה איתי.

היא לא הבינה למה במקצועות האחרים אני למדתי ורק בשלה אני "מתעצל". היות והיא גרה בבנין לידי היא התנדבה לתת לי שיעורים נוספים באוקראינית-לאחר שעות הלימוד הרגילות.

היא גרה בשותפות עם עוד מורה-זויה פאדורובנה- בחדר אחד ומפעם לפעם הייתה מזמינה אותי לשיעורי עזר באוקראינית.

כמובן לא הלך לה איתי והיא נורא לקחה את זה ללב, שרק באוקראינית התלמיד א. האופטמן לא נתן תוצאות רצויות.

לאחר זמן מה היא שאלה אותי מי מכבס לי את הלבנים-היו אלו 2 חולצות לבנות עם תלאים מרוב שימוש- ועניתי לה שאני בעצמי עושה את זה וזה לא נורא- אני יודע לעשות בביסה וזאת לא בעיה.

היא נורא התרגשה- איך זה שאני יכול ללמוד ועוד להתעסק עם כביסה וכל מיני סידורים אשר יש על נער בודד לבצע?

ורח מיכאילובנה ביקשה ממני שאפנה לעובדת הניקיון-מריה כשמה ואבקש שהיא תכבס לי את הלבנים.

לא מלאתי את בקשתה במידיות- ידעתי שמריה לא תרצה לעשות זאת- היא הייתה אוקראינית מקומית ואנטישמית, אבל לאחר תזכור שני מאת ורה מיכאילובנה פנית לי למריה וכפי שציפיתי היא סירבה בזלזול לקבל את הלבנים שלי לכביסה באומרה: "איני עובדת כאן ככובסת של לבנים מלוכלכים מכל מיני טיפוסים".

ורח מיכאילובנה לא נרתעה-היא שאלה אותי בשנית מה קורה עם הכביסה שלי ואז אמרתי לה את האמת, שמריה מסרבת לכבס לי את החולצות; בתגובה, ורה מיכאילובנה ביקשה שאמסור לה את הכביסה והיא כבר תדאג לכך שמריה כן תכבס בשבילי את הכביסה.

נוצר תהליך ה"כביסה"- הייתי מוסר לורה מיכאילובנה את הלבנים לכביסה ולאחר זמן מה הייתי מקבל את הלבנים נקיים ומגוהצים מידיה, וכך הבעיה נפתרה.

פעם, בשעת הערב, בזמן הכנת שיעורים באוקראינית, רציתי לשאול את ורה מיכאילובנה איך לכתוב את עבודת הבית, ובלי לחשוב פעמיים עליתי במהירות במדרגות ולאחר דפיקה על דלת חדרה, בלי לחכות לאישורה שאני יכול להכנס, פתחתי

את הדלת ונכנסתי בפרץ פנימה.
ומה ראו עיני: 2 המורות עמדו ע"י גיגיות מפח וכבסו את הדברים שלהן וביניהם זיהיתי גם את הכותנות שלי.
היה רגע של מבוכה בחדר, כולנו הרגשנו לא בנוח, לי היה נורא לא נעים כל הענין וגם הרגשתי שהן כנראה מתביישות שתפסתי אותן בכביסה של הלבנים שלי.
לא כל כך תפקיד מכובד למנהלת פדגוגית של ביה"ס, מורה למקצוע ומחנכת כיתה.
הן הסמיקו כמו ילדות קטנות שנתפסו בשקר אבל מיד ורה מיכאילובנה התאוששה ובקשה ממני, יותר נכון התחננה בפניי שארשה לה להמשיך בסידור כפי שהלך עד כה.
לאחר 60 שנה הנני זוכר בחום את 2 הנשים הללו. תודה להן.

ב. אניה

אישה בגיל 30+רוסיה, תווי פניה רגילים, שערותיה בצבע קש, עיניה כמעט ללא צבעואיני (זוכר), קצת נמשים פזורים על פניה פה ושם- בקיצור, חיצוניות לא התבלטה מכל בחינה שהיא.

כבן אדם מן השורה ברחוב בוודאי היית מעביר את מבטך דרכה, כמו דרך האוויר.
אניה הייתה אחראית על חדר האוכל בביה"ס, עמלה קשות בכדאי לספק את המזון לנערים הצעירים מהמעט של המוצרים אשר סופקו לה תמורת תלושים בזמן המלחמה.
חוץ ממני כל הנערים מהסביבה לא כלכך היו זקוקים לאוכל שלה, כפי שהסברתי לפני כן, אבל בשבילי זה היה קריטי.

לאחר 3 שנות רעב אצל הגרמנים המשכתי לסבול מרעב, במקום למלא מיד את החסר בתזונה משובכת הייתי חייב ביחד עם כל העם הרוסי להמשיך ולהזדקק לאוכל ובגיל שלי הייתי מוכן לאכול בלי הפסקה. אניה, האישה "הפשוטה" העממית את זה הבינה טוב.

מהרגע הראשון שהכרנו היא ביקשה ממני שאבוא לארוחות חצי שעה לפני כולם- היא ביקשה להאכיל אותי אישית עם הטוב שהיה לה. היא הייתה יושבת מולי ונהנת איך שהייתי זולל את כל אשר הגישה לי, ממש "דישע מאמעיי".

קרה לי פעם אחת שהתעקבתי בעיר ואכלתי ארוחת צהריים אצל משפחה יהודית שהייתה איתי ביערות(לצערי אני יכול להיזכר בהרבה מקרים כאלו למרות שהייתה להם אפשרות לעשות זאת).

כשחזרתי לפנימיה עברתי דרך חדר האוכל, ומה ראו עיניי: אניה יושבת על יד השולחן, עם הארוחה בשבילי ובוכה דמעות!

מה קרה? שאלתי- "איפה היית? איפה אתה מסתובב רעב כל כך הרבה זמן? כבר לא ידעתי מה לחשוב... מסכן שלי בוא מהר ותאכל".

ולא עזר שום דבר הייתי חייב לאכול פעם נוספת ארוחת צהריים(זה לא היה קשה במיוחד), ורק אז היא נרגעה.

את המעט שיכולתי לעשות בשביל אניה זה לכתוב את המשפטים האלה, שאנשים ידעו מה זה בן אדם!

ג. מז'בוי (meje voy)

סמל, נכה מלחמה, ללא יד ועם עין אחת תותבת, איש נמוך קומה במעיל צבאי נצחי-
השרוולים בולטים באורכם-מגפיים מברזנט-כולו איש אפור אשר מילא תפקיד חשוב
בבית ספרנו. משום מה קראו אותו לפי שם משפחתו בלבד- לא השם ושם האב אלא
פשוט "מז'בוי".

הממשל השתמש באנשים מסוג זה בעורף, (הם ידעו לעשות את תפקידם באופן הטוב
ביותר), קשה לספור את מגוון התפקידים עליהם הוא היה אחראי, להתחיל מכל בוקר
בו הוא ניהל את האימון הטרנס צבאי לכל הנערים עם חת...שתיים...חת ושתיים....
תעמוד דום, ריצות, זחילה על הבטן וכולל נסיעה למחסני המזון שבעיר בהם הוא היה
מקבל את צרכי האוכל תמורת תלושים- בתרגום חופשי אפשר להגיד שאת התלושים
היה צריך ל"סחרר", היות והיה לו קשה להסתדר בהעמסת הסחורה לבדו(במיוחד עם
יד אחת), היה עליו להיעזר באחד התלמידים, ואיזה פלא תמיד הוא בחר בי.
זה היה קורה בערך פעם לשבוע, ומהנסיעות האלו הייתי חוזר עפ כיסים מלאים
ממתקים נקניקים ובכל דבר שהוא הצליח לדחוף לי לכיס.

איך יכולתי להתנגד? - הוא עמד על שלו ואמר
"תאכל ותאכל! אתה חייב לשוב לקו בריאות מתאים, חסרים לך שומנים...הרבה
שומנים!"

למרות שהדיבור שלו היה רחוק ממשכיל וגם לא היה לו אוצר מילים מי יודע מה אבל
זה בא מהלב וכשזה בא בצורה כזו כל סוג דיבור משובח הוא ביותר!
נב

במחשבה שניה נדמה לי שהדיבור שלו היה פגוע בגלל הפציעה שהוא עבר- יכול להיות
הייתה לו גם לסת תותבת, מי יודע, השיניים כולן היו
בצבע מתכת מבריקה, זה בטוח...

* Omobapumb

ניקולאי שהיה בצבא במלחמה שעדיין לא נגמרה. קיבלתי גם עוד סט של לבנים להחלפת ~~הלבנים~~

הגדרת נעלמה!

היא לא הייתה יהודיה ולפעמים אפילו שמעתי ביטויים לא כל כך מחניפים ליהודים (הם לחמו באסיה מרכזית, בטשקנט כשהבחורים שלנו היו בחזית), אבל כלפי היא הייתה יותר מכל משפחה יהודית ששהו יחד איתי ביער וחזרו לדירותיהם אלו לא הזמינו אותי לעשות אמבטיה כי הם פחדו מהדבקות.

הגוייה הזאת לא חשבה פעמיים, אישה פשוטה, בעלת הנשמה הרוסית האותנטית. היא לא פחדה.

בערבים חורפיים קרים, מושלגים, הייתי נשאר ועושה את השיעורים עם בתה לא רק בגרמנית אלא גם ביתר המקצועות והאם הייתה שבעת רצון מכיוון שבתה לא כל כך אהבה ללמוד. ציונים שלה היו מבריקים. אותה עניינו גברים מבוגרים – אחד מהם חוקר ראשי בפרוקרטורה גר אצלם בחדר נפרד ובעתיד היה לבעלה.

בסביבות השעה עשר בערב כשגמרנו את השיעורים התחלתי לעשות רושם שאני מתכוון ללכת "הביתה" לפנימיה הזרה, הקרה עם המצעים הדלילים. מריה גריגורובנה מיד הפסיקה את ההכנות שלי לעזיבת דירתה. בבית היה חם, בסלון הייתה ספה מעור חום ועל הקיר תלוי רמקול של רדיו - הקשר היחיד עם העולם החיצון. הרמקולים היו מפוזרים בכל המדינה עם פרוגרמה זהה לכל אזור ואזור כך שבהיותי במזרח הרחוק בשליחות הייתי שומע את התעמלות הבוקר ממוסקבה בזמן ארוחת צהריים. "האח הגדול" של אורוול בהתגלמותו. הרמקול התלוי על הקיר היה החבר שלי בלילות בהם נשארתי ללון על הספה אצל הרובאנים.

עד היום אני יכול לראות בבירור את מריה גריגורובנה עושה תנועה ביד בכיוון החלון שמאחוריו לילה שחור וקר ואומרת: "אברם תראה בחוץ, לאן תלך בחושך ובקור? שכב כאן על הספה": והייתה מציעה סדין ושמיכת צמר חמה – חלומי מכל הבחינות. כל המשפחה הייתה הולכת ומתפזרת אל חדריהם ואני נשארתי עם הרמקול שהמשיך לעבוד עד חצות וחידש את השידורים בשש בבוקר. אצל הרובאנים הרמקול היה מיוחד, קולו מפנק, רך ואני הייתי הראשון בבית ששמע את הצלילים הצרודים והנוהמים של הרמקול. קמתי, התרחצתי והתלבשתי וכמובן יחד עם ולנטינה היינו מקבלים ארוחת בוקר חמה וחולכים לבית הספר. אני הייתי סוחב את התיק שלה. לי לא היה תיק.

לעיתים קרובות מריה גריגורובנה הייתה מזמינה אותי לארוחה משפחתית במסעדה או לפיקניקים, ואפילו כשהיו אורחים מכובדים מהשלטונות היא לא היססה והושיבה אותי על יד

אחרי השחרור, ראה איואן מטרופנוביץ פרק 1

משפחת רובאן – מריה גריגוריבנה אישה עתירת בשר – גוף גדול, רחבועם עיניים בהירות, אפורות, שיער שיבה צעף צמר רך מכסה את הראש ויורד למטה על החזה ונקשר מאחורה בהצטלבות. אישה יקרה, אותה אזכור תמיד.

בעלה, תובע אזורי בדרוהוביץ – אישיות חשובה מאד. נמוך קומה, קירח, עם אהבה בלתי מוגבלת לוודקה כמו רוב הרוסים. היו לו זכויות עוד מזמן המהפכה, שורשיו מפועלי "פיטר" (פטרסבורג) וכחבר מפלגה ותיק קיבל את המשרה.

בתקופה ההיא גרתי בפנימייה על יד בית הספר – יהודי יחיד בין כל הנוער האנטישמי, האוקראיני מהסביבה. התנאים לא כל כך היו מפנקים בלשון המעטה ולכן ניסיתי בכל מיני תחבולות למצוא מקום ללון בעיר, בבית בו גרה משפחה שלמה. מיד אחרי שחרור דרוהוביץ הסובייטים שלחו קבוצת חילוץ למלות תפקידי מפתח בעיר כגון: מזכיר המפלגה, תובע אזורי, מפקד המשטרה, מפקד בית הכלא וכיו"ב.

רצה הגורל שלכל אנשי מפתח אלו היו בנות וכולן למדו איתי באותה כיתה. הן לא ידעו גרמנית בכלל והמורה לגרמנית ביקש שאעזור להם במקצוע. וכך נהייתי לבן בית אצל משפחותיהן של הבנות ואף אחת מהן לא עניינה אותי בתור אדם. לא כך חשבה מריה גריגוריבנה שהייתה לה בת ולנטינה ואצלם בבית הייתי מבלה הכי הרבה זמן. כמובן הבית היה מלא בחפצים יפים, עם שטיחים. כל החפצים האלו הגיעו מבתיים לשעבר של יהודים אותם ירשו קודם הגרמנים ואח"כ הרוסים. היו מקרים שבהם חזרו בעלי הבתיים היהודים עם התקדמות הצבא האדום וברוב המקרים הצליחו לקבל את רכושם בחזרה.

אני הייתי אחרי שהייה של שישה שבועות בבית חולים. עברתי ניתוח שבר בגלל חוסר ויטמינים לקח לי עוד כחצי שנה לרפא את החתך של הניתוח בעזרת אבקה צהובה ותחבושת. צרה נוספת שסחבתי איתי מבית החולים הייתה "גרדת". היו ברשותי סה"כ שלוש חולצות טלאים וכל ניסיונותיי להפטר מהגרדת בכביסה לא הצלחו. מריה גריגוריבנה שמה לב לגירודים האין סופיים שלי אצלה בבית וביום אחד בהיר מלאה במים אמבטיה בה כל המשפחה התרחצה ואמרה לי להוריד את כל הבגדים אשר עלי וללכת להתרחץ. היא גם סיפקה לי חתיכת סבון שחור צבאי מיוחד נגד הידבקות. את החפצים שלי היא אספה בשקית ושרפה. כשסיימתי להתרחץ באמבטיה פעם ראשונה אחרי שנים מצאתי על כסא לבנים נקיים מגוהצים וגם חליפה. כל זה היה של בנה

השולחן . דבר שהיה לי מאד לא נוח ואף ביקשתי לעזוב אבל זה לא עזר , היא עמדה על כך שאשאר כמו שווה בין שווים .

לפעמים הייתי מביא לבעלה התובע בבית המשפט סלסלה עם ארוחת הצהריים , הוא היה מסיר את המפית הלבנה ומריח את תוכנה . כשלא היה וודקה היה מכסה בחזרה את הסלסלה בתנועת רוגז כמו ילד קטן , ואומר "לא רוצה לאכול !" מריה גריגורובנה ניסתה להמנע משליחת הוודקה אבל השליח – אני – הבנתי את הרמז והייתי קונה לו "ציקושקה" . רבע ליטר של וודקה ואז הוא אכל ברצון . הוא גם עמד על כך שרק אני אביא לו את האוכל , מסיבות מובנות . הגישה לתובע האזורי נתנה לי אפשרות לעזור ליהודים בעיר שנאלצו לבקש חסד אצל השלטונות . טיפלתי במקרה ידוע של זוג יהודים רופאים שגויסו לצבא האדום והשאירו את התינוקות שלהם עם הסבתא . בזמן הגרמנים הסבתא מסרה את התינוקות לזוג פולנים והם גידלו אותה כבת הדת הקתולית . לאחר שהורי הילדה שהייתה כבר בת תמש , חזרו לדרוהוביץ , הפולנים סרבו להחזירה וגם הילדה לא רצתה לחזור לאמה ואביה . משפטים על משפטים עברו ופסק הדין הסופי ניתן ע"י התובע לטובת היהודים למרות האמרה ש"הורים הם אל אלו שהולידו אותה אלא אלו שגידלו אותה" .

באותו היום בו ניתן פסק הדין הפולנים יצאו מדרוהוביץ לפולין וההורים היהודים זמן קצר לאחר מכן יצאו גם הם לפולין . שם נמשכו המשפטים – תוצאותיהם לא ידועים לי . עוז רסיס בקורות חייו .

